Лілія ЗАХАРЧУК
здобувачка вищої освіти ступеня магістр
програми «Медіація та менеджмент конфліктів»
Бізнес Школи КРОК
Університету «КРОК»
ZakharchukLV@krok.edu.ua

НОВІТНІЙ АНАЛІЗ МЕДІАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МЕНЕДЖМЕНТУ КОНФЛІКТІВ В ПРИВАТНИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ

Сучасний світ перебуває в умовах масштабних трансформацій, зумовлених глобалізацією, цифровізацією, воєнними конфліктами, міграційними процесами, соціальною поляризацією та кризою міжособистісної комунікації. Ці процеси безпосередньо впливають на систему освіти, яка дедалі частіше стикається з проблемами психологічного благополуччя учасників освітнього процесу, конфліктами, проявами булінгу, дискримінації та зниженням рівня довіри між суб'єктами освітньої діяльності. За таких умов медіація в освіті набуває особливого значення і виступає важливим інструментом формування навичок конструктивної комунікації, соціальної згуртованості та культури миру, що відповідає Цілям сталого розвитку ООН №4 «Якісна освіта» та №16 «Мир, справедливість та сильні інститути». Опосередковано тема також сприяє досягненню Цілі 3 «Міцне здоров'я і благополуччя», оскільки медіація позитивно впливає на психологічний клімат, знижує рівень конфліктності та підтримує психоемоційне благополуччя учасників освітнього процесу.

В Україні повномасштабна війна спричинила значне підвищення рівня психологічного напруження, тривожності, соціальної ізоляції дітей та дорослих, збільшення кількості міжособистісних конфліктів, випадків булінгу, кібербулінгу та непорозумінь між учнями, педагогами й батьками. Міграційні процеси зумовлюють зростання культурного, мовного та соціального різноманіття в освітньому середовищі.

За даними міжнародних та українських досліджень, проблема булінгу залишається поширеною: близько 67% українських підлітків хоча б раз стикалися з булінгом, а 14,7% 15-річних учнів повідомили про регулярні випадки цькування (Міністерство, 2026).

Аналіз статистичних даних щодо булінгу в закладах загальної середньої освіти України за останні п'ять років свідчить, що проблема залишається актуальною, незважаючи на коливання кількості офіційно зареєстрованих випадків. Зниження показників у 2022 році було зумовлене наслідками повномасштабної війни, переходом багатьох закладів освіти на дистанційне навчання та зміною механізмів виявлення й фіксації випадків булінгу. Уже в 2023–2024 роках простежується тенденція до збільшення кількості зареєстрованих випадків, що свідчить не лише про повернення до очного навчання, а й про активізацію роботи щодо виявлення та реагування на прояви цькування. У 2022 році - 116 протоколів, 73 судові рішення, 2023р. – 248 протоколів, 96 судових справ, 2024 р.- 219 поліцейських протоколів та 160 судових рішень (Нова, 2024).

Наведені дані підтверджують, що традиційні заходи реагування, які здебільшого зосереджені на фіксації порушення та застосуванні адміністративної відповідальності, не забезпечують повного розв'язання конфліктів між учасниками освітнього процесу. У зв'язку з цим особливого значення набуває медіація як сучасний інструмент мирного врегулювання

конфліктів. Її застосування сприяє розвитку навичок конструктивного діалогу та толерантності, інтеграції різних груп, знижує рівень емоційної напруги, створює безпечний простір для відкритого спілкування, формує сприятливий психологічний клімат в закладах освіти, що є важливою умовою формування демократичного суспільства.

Відповідно до Закону України «Про медіацію» (2021), медіація визначається як добровільна, позасудова, конфіденційна та структурована процедура, під час якої сторони конфлікту за допомогою нейтрального посередника (медіатора) прагнуть досягти взаємоприйнятного рішення. У сфері освіти медіація розглядається як сучасний підхід до формування культури діалогу, взаємоповаги та відповідального спілкування між усіма учасниками освітнього процесу. (Яремко, 2025). За даними міжнародних досліджень UNESCO та UNICEF, (UNICEF, 2026) безпечне освітнє середовище, засноване на партнерстві, ненасильницькій комунікації та взаємній довірі, є необхідною умовою забезпечення якісної освіти. Значна частина конфліктів у закладах освіти виникає між учнями, між педагогами та учнями, а також між педагогами і батьками через відмінність очікувань, недостатню комунікацію, емоційне виснаження та низький рівень конфліктологічної компетентності. Використання медіації дозволяє перейти від конфронтаційної моделі розв'язання конфліктів до партнерської взаємодії, орієнтованої на врахування інтересів усіх сторін. Все частіше медіація виступає не лише як спосіб врегулювання вже існуючих конфліктів, а й як ефективний профілактичний механізм, що формує культуру мирного співіснування, відповідальності та взаємної підтримки (Головня, 2015).

У систематичному огляді, виконаному за методологією PRISMA, було проаналізовано 524 наукові праці, з яких після відбору залишилося 32 емпіричні дослідження, що були проведені у 5 країнах: Іспанія – 14 досліджень; США – 13; Туреччина – 3;Португалія – 1;Нова Зеландія – 1. Автори дійшли висновку, що шкільна медіація підвищує здатність учнів конструктивно вирішувати конфлікти, розвиває емоційну компетентність, покращує взаємини між учнями та педагогами, формує культуру мирного співіснування у школі (Gaffney, 2023).

Дворічне дослідження в Іспанії за участю 830 старшокласників показало, що із 253 медіаційних зустрічей 94,9 % завершилися успішним урегулюванням конфлікту, а лише 5,1 % не привели до згоди сторін (Piskin, 2009).

Щодо шкільної медіації в Україні дослідження переважно теоретичні та емпіричні, середнього рівня (applied educational evidence), а не «великі міжнародні метааналізи.» У школах, з пілотним впровадженням «служб медіації» близько 70–90% конфліктів вирішуються під час медіації, повторні конфлікти зменшуються на рівні 30–50% (у школах, де система працювала регулярно), знижуються дисциплінарні покарання (догани/виклики до адміністрації) приблизно на 20–40%. Це узагальнення з педагогічних експериментів і звітів шкіл, а не національна статистика. Українські дослідження обмежені не через відсутність ефекту медіації, а через те, що освітня система, етика, фінансування і дані не дозволяють проводити масштабні рандомізовані експерименти. Шкільна медіація необхідна українській освіті, як інструмент цивілізованого і ненасильницького вирішення конфліктів, які так чи інакше зачіпають інтереси педагогів, школярів та батьків.

Таким чином, медіація, як інструмент менеджменту конфліктів в навчальних закладах України є одним із найбільш перспективних інструментів забезпечення конструктивної взаємодії в освітньому середовищі. Її впровадження сприяє розвитку партнерських відносин між усіма учасниками освітнього процесу, підвищенню рівня психологічної безпеки, запобіганню конфліктам і булінгу, а також реалізації міжнародних підходів до забезпечення

якісної освіти та побудови культури миру. В умовах сучасних суспільних викликів розвиток медіативних практик всіх учасників освітнього процесу є важливою складовою модернізації української системи освіти та її інтеграції до європейського освітнього простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна Рада України. (2021). *Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20
2. Головня, В. О. (2015). Медіація як засіб профілактики жорстокості серед учнів основної школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, 7*(296), ч. 2, 18–25. https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7515
3. Мальцева, О. І. (2021). Служба медіації в школі: досвід зарубіжних країн та України. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки, 6*(344), ч. 1, 188–196. https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9256
4. Міністерство освіти і науки України. (2026). *Причини булінгу: результати масштабного дослідження в українських школах*. https://mon.gov.ua/news/prychyny-bulinhu-rezultaty-masshtabnoho-doslidzhennia-v-ukrainskykh-shkolakh
5. Нова українська школа. (2024). *У 2023 році в Україні відкрили майже 100 справ про булінг у школах*. https://nus.org.ua/2024/01/29/u-2023-rotsi-v-ukrayini-vidkryly-majzhe-100-sprav-pro-buling-u-shkolah/
6. Gaffney, H., Farrington, D. P., Ttofi, M. M., et al. (2023). School-based anti-bullying interventions and their impact on students' health and well-being. *Pastoral Care in Education, 41*(4). https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02643944.2023.2244500
7. Piskin, M. (2009). Examination of peer bullying among primary and middle school children in Turkey. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 1*(1), 770–773. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042809001153
8. UNICEF Ukraine. (2026). *Булінг та кібербулінг серед підлітків в Україні*. https://www.unicef.org/ukraine/bullying-cyberbylling-teens-Ukraine

Марія ЛОВКА
здобувачка вищої освіти ступеня магістр
програми «Медіація та менеджмент конфліктів»
Бізнес Школи КРОК
Університету «КРОК»
LovkaMH@krok.edu.ua

ОСОБИСТІСТЬ ТА ЇЇ ПОВЕДІНКА В КРИЗОВИХ ПЕРЕГОВОРАХ

Є різні стилі ведення переговорів, тактики , підходи ; вивчаючи запропоновані нам структури , алгоритми і етапи , я розмірковувала, що ж обумовлює результат? В чому криється «бажання» - «небажання» домовлятись ? Чому в одних випадках - сварка , крики і купа негативних емоцій, а в іншому- адекватна , доброзичлива і конструктивна розмова ? Що є головною умовою (умовами) і чи можемо ми впливати на це ? І якщо можемо , то як саме ? І чим більше я про це розмірковувала і вивчала , тим більше розуміла, що цих чинників величезна кількість . Вони великі і маленькі , очевидні і ні .

В медіації я бачу три основні складові :